

Etkileşimsel Zihinselleştirme Ölçeğinin Türkçe Uyarlama ve Geçerlilik Çalışması

ÖZET

Etkileşimsel Zihinselleştirme Ölçeği (EZÖ), sosyal etkileşimde zihinselleştirmenin üç tamamlayıcı yönünü değerlendiren tek kısa, öz bildirim aracıdır: perspektif alma (Ben–Öteki), üstbiliş (Ben–Ben) ve meta-zihinselleştirme (Öteki–Ben). Türkçede çok boyutlu bir zihinselleştirme ölçeği bulunmadığından, EZÖ çok aşamalı, çeviri-geri çeviri yöntemiyle Türkçeye uyarlanmış ve Türk yetişkinlerden oluşan bir toplum örneğinde (n=953; %43 kadın, yaş ortalaması=31,8) psikometrik özellikleri incelenmiştir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda düşük performans gösteren dört maddenin çıkarılmasıyla, özgün üç faktörlü yapı doğrulanmış; böylece mükemmel model uyumu ve yüksek iç tutarlılık ($\omega_1=0,87$) gösteren 16 maddelik bir versiyon elde edilmiştir. EZÖ'nün yapı geçerliliği, zihinselleştirme ile ilişkili diğer ölçekler ve kişiler arası nörobiyoloji temelli prefrontal işlev indeksleriyle yakınsak; borderline ve psikopatik eğilimlerle ise ayrışan korelasyonlar üzerinden desteklenmiştir. Cinsiyet, psikiyatrik tanı durumu ve yaş değişkenlerine göre ölçüm değişmezliği sağlanmıştır. Klinik izlemi kolaylaştırmak amacıyla güvenilir değişim indeksleri ve minimal önemli fark değerleri belirlenmiştir. Tüm bu bulgular doğrultusunda, Türkçe EZÖ; araştırmalarda, kültürler arası karşılaştırmalarda ve klinik değerlendirme süreçlerinde kullanılabilecek kısa, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kültürel uyarlama, zihinselleştirme, meta-zihinselleştirme, perspektif alma, ölçek geçerliliği.

GİRİŞ

Zihinselleştirme, bireyin hem kendi zihinsel durumlarını hem de başkalarınınkini anlamlandırma ve bu durumları davranışlara atfetme sürecini ifade eder (Fonagy ve Bateman, 2019). Bu süreç, çevreden gelen sosyal bilginin algılanması, yorumlanması ve işlenmesine katkı sağlayan sosyo-bilişsel beceriler bütünü içinde yer alır. Bu becerilerden biri olan üstbiliş, kişinin kendi bilişsel süreçlerini ikinci bir düzeyde izleme, değerlendirme ve düzenleme kapasitesini ifade eder (Drigas ve Mitsea, 2020; Fiedler vd., 2019; Rouault vd., 2018). Kişinin mevcut zihinsel durumlarına ve inançlarına ilişkin bilgiyi gözden geçirme ve güven yargılarını yeniden değerlendirme becerisiyle ilgilidir. Bireyin kendisi ile başkaları arasındaki ilişkilerde oluşan zihinsel temsilleri güncelleme kapasitesi, zihinselleştirmenin sosyal uyumu destekleyen yönünü oluşturur ve benlik sürekliliğinin gelişiminde merkezi bir rol oynar (Fonagy vd., 2002; Luyten ve Fonagy, 2018).

Zihinselleştirme, anlamlandırma ve perspektif alma süreçlerini içerdiği için, ilişkisel karşılıklılık, duygu düzenleme ve empatiyi destekler (Arioli vd, 2021; Majdandžić vd, 2016). Meta-zihinselleştirme (yani, başka bir öznenin kendi düşünce ve niyetlerine ne ölçüde içgörüye sahip olduğunun tahmini), perspektif almayı üstbilişsel değerlendirme ile birleştirir ve stratejik etkileşim için kritik önemdedir (Bhatt vd, 2010; Silston vd, 2018; Wu vd, 2020). Boylamsal çalışmalar, zihinselleştirme ile dil becerileri arasında ve yürütücü ve duygusal kontrol arasında olumlu ilişkiler bildirmiştir (Osterhaus ve Bosacki, 2022). Başkalarının mevcut zihinsel durumunu anlamak, bireylerin başkalarının inançlarına dayanarak gelecekteki tepkileri öngörmesine (Jara-Ettinger vd, 2015; Zhang vd, 2025) ve geçmiş gözlemleri kullanarak gelecekteki eylemleri planlamasına olanak tanır (Ho vd, 2022); böylece zihinselleştirmenin etkisini “şimdi ve burada”nın ötesine uzanır. Zihinselleştirmedeki yetersizlikler; sosyal anksiyete bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, obsesif-kompulsif bozukluk, borderline kişilik bozukluğu, psikoza dayalı bozukluklar, otizm spektrum bozukluğu ve intihar davranışı gibi çok çeşitli geniş psikiyatrik bozukluklarla ilişkilendirilmiştir (Bora, 2021; Johnson vd, 2022; Sloover vd, 2022).

Zihinselleştirmenin ruh sağlığında kilit bir rol oynamakta ve çeşitli bilişsel ve duygusal işlevlerle iç içe geçmektedir; ancak bireyin kendi ve başkalarının zihinselleştirme kapasitesini değerlendirmek üzere geçerli ve güvenilir bir araç geliştirmek güçtür. Fonagy ve arkadaşları (1998), bireylerin bağlanma deneyimleri üzerine düşünme kapasitelerini, Yetişkin Bağlanma Görüşmesi’ne (Adult Attachment Interview; George vd, 1996) verdikleri yanıtlara kodlama

yaparak değerlendiren RFS'yi geliştirmiştir. Yüksek güvenirliği, geçerliği ve faktöriyel bütünlüğüyle tanınan RFS, zihinselleştirmeyi ölçmede altın standart hline gelmiştir (Taubner vd, 2013). Ancak bu ölçeğin uygulanması, görüşmeciler için kapsamlı eğitim ve sertifikasyonun yanı sıra görüşmeleri yürütmek, yanıtları yazıya dökmek ve kodlamak için kayda değer ölçüde zaman yatırımı gerektirir. Bu zellikler, özellikle büyük örneklemelerde, RFS değerlendirmesini karmaşık ve zaman alıcı hle getirmektedir. Bu sınırlılıkları gidermek amacıyla Zihinselleştirme leği (Mentalization Questionnaire; MZQ; Hausberg vd, 2012), Zihinselleştirme leği (Mentalization Scale; MentS; Dimitrijevi vd, 2018; Stefana vd, 2024) ve Yansıtıcı İşlevsellik leği (Reflective Functioning Questionnaire; RFQ; Fonagy ve Bateman, 2019) dâhil olmak üzere çeşitli öz-bildirim araçları geliştirilmiştir. Bu lekler zihinselleştirme ve stbilişsel boyutları lse de, zihinselleştirmenin kapsamlı bir analizini mümkün kılan meta-zihinselleştirme boyutunu kapsamamaktadır. Bu nedenle Wu ve arkadaşları (2022), bu boşluğu doldurmak üzere, sosyal etkileşim bağlamında zihinselleştirmenin birbiriyle ilişkili üç bileşenini değerlendiren Etkileşimsel Zihinselleştirme leği'ni (EZ; Interactive Mentalizing Questionnaire, IMQ) yakın zamanda geliştirmiş ve geçerliğini sınamıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, EZ'nn Türkçe versiyonunun geçerliğini test etmektir. Analizler; klasik test kuramına dayalı tanımlayıcı istatistikler ve madde özellikleri, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile faktör yapısı, ölçüm değişmezliği, madde tepki kuramı, iç tutarlılık ve dış değişkenlerle olan korelasyonları kapsamaktadır.

YÖNTEM

Katılımcılar ve Prosedür

Türkiye'de kartopu örnekleme yöntemiyle toplam 953 yetişkin Türk katılımcı (%43 kadın; M=31.75 yıl, SS=12.16) araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcıların çoğu niversite mezunu olduğunu (%75) ve orta sosyoekonomik düzeye (%60) sahip olduğunu belirtmiştir; %16'sı geçmişte bir psikiyatrik veya nörolojik tanı aldığını bildirmiş, %10'u ise mevcut psikotrop ilaç kullanımını rapor etmiştir. Etik onay İşık Üniversitesi Etik İnceleme Kurulu'ndan alınmıştır (onay no: 2024/03, tarih: 16 Nisan 2024). Bu alışma, etik standartların ve katılımcı haklarının korunmasını sağlamak için Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak yrtlmştir.

Çeviri Süreci

Mapi Research Trust yönergeleri izlenerek üç iki dilli psikolog tarafından ileri çeviriler yapılmış ve bir uzlaşma paneli tarafından üzerinde görüş birliğine varılan bir sürüm oluşturulmuştur. İki dilbilimci metnin açıklığını sağlamak üzere çeviriyi değerlendirmiştir. Taslak, on yetişkin üzerinde pilot uygulanmış ve bu süreçte küçük sözcük değişiklikleri yapılmıştır. Bağımsız geri çeviri, orijinal EZÖ yazarları tarafından onaylanmıştır.

Ölçüm Araçları

EZÖ

EZÖ (Wu vd, 2022), zihinselleştirmeyi ölçen, 20 maddelik bir öz-bildirim ölçeğidir. Her madde, üç ayrı alt ölçek puanı veren 4'lü Likert tipi bir derecelendirme ölçeğiyle (1=çok doğru; 4=çok yanlış) değerlendirilmektedir: (i) ben-öteki zihinselleştirme (Other-Self mentalization, IMQ_SO), bireylerin başkalarının zihinsel durumlarını kendi bakış açılarından nasıl çıkarsadıklarını değerlendirir (ör., “Bir film izlerken karakterin bir sonraki adımında ne yapacağını her zaman tahmin edebilirim”), (ii) ben-ben üstbilgi (Self-Self metacognition, IMQ_SS), kişinin kendi zihinsel durumlarına yönelik farkındalık ve değerlendirmesini yakalar (ör., “Başarısız olduğumda, tam olarak neden başaramadığımı bilirim”) ve (iii) öteki-ben meta-zihinselleştirme (Other-Self meta-mentalization, IMQ_OS), bireylerin başkalarının kendi düşünce ve duygularını ne kadar iyi çıkarabildiğine inandıklarını yansıtır (ör., “Bazen, insanların ne düşündüğümü doğrudan anladıklarını düşünüyorum”). Alt ölçek puanları, ilgili maddelerin toplanmasıyla hesaplanmış; daha yüksek toplam puanlar, ilgili zihinselleştirme boyutunda daha güçlü eğilimleri ifade eder. Ölçeğin özgün geçerliğinin yapıldığı örnekleme iç tutarlılık iyi bulunmuştur ($\alpha=0.76$ IMQ_SO, 0.83 IMQ_SS ve 0.81 IMQ_OS için; Wu vd, 2022).

ZÖ

ZÖ'nün Türkçe uyarlaması (Törenli Kaya vd, 2023), genel bir zihinselleştirme puanı ile üç alt ölçek puanı sağlayan 25 maddeden oluşmaktadır: kendilik temelli (MentS-S; Self-focused), ötekiler temelli (MentS-O; Other-focused) ve zihinselleştirmeye güdülenme (MentS-M; Motivation). Bu örnekleme McDonald'ın ω_t katsayısı, toplam ölçek için 0.91 , MentS-S için 0.83 , MentS-O için 0.88 ve MentS-M için 0.77 olarak bulunmuştur.

BKÖ

Borderline Kişilik Ölçeği'nin (BKÖ; Ceylan vd, 2017) Türkçe uyarlaması, borderline kişilik özelliklerini ölçen 80 maddelik bir öz-bildirim ölçeğidir. Ölçek, DSM'de tanımlanan dokuz borderline kişilik bozukluğu kriterini (American Psychiatric Association, 2000) değerlendirmektedir: dürtüsellik, duygulanımda kararsızlık, terk edilme, ilişkiler, kendilik imgesi, intihar/kendini yaralama davranışı, boşluk duygusu, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar. Daha yüksek puanlar, borderline özelliklerinin daha belirgin olduğuna işaret etmektedir. Mevcut örnekleme, toplam ölçek için ω_t katsayısı 0.98 olup, dokuz alt ölçek için 0.79 ile 0.91 arasında değişmektedir.

LSRP

Levenson Öz Bildirim Psikopati Ölçeği'nin (LSRP; Engeler ve Yargıç, 2004) Türkçe uyarlaması, psikopatik özellikleri değerlendirmek üzere geliştirilmiş, Psikopati Kontrol Listesi–Gözden Geçirilmiş Formun (PCL–R)'un iki faktöre dayanan 26 maddelik bir öz-bildirim ölçeğidir. Birincil psikopati alt ölçeği (16 madde), PCL–R Faktör 1'i (duygulanımsal–kişilerarası özellikler) yansıtırken; ikincil psikopati alt ölçeği (10 madde), PCL–R Faktör 2'ye (antisosyal yaşam tarzı) karşılık gelmektedir. Alt ölçek puanları ayrı ayrı toplanmakta ve daha sonra toplam puanı elde etmek için birleştirilmektedir. Örnekleminizde, iç tutarlılık toplam ölçek ($\omega_t=0.88$) ve birincil psikopati alt ölçeği için yüksektir ($\omega_t=0.90$); ikincil psikopati alt ölçeği için ise kabul edilebilir düzeydedir ($\omega_t=0.67$).

KNTPIÖ

Kişilerarası Nörobiyoloji Temelli Prefrontal Korteks İşlevleri Ölçeği (KNTPIÖ; Hisli-Şahin ve Varlık-Özsoy, 2017), prefrontal korteks aracılı işlevleri kişilerarası nörobiyoloji çerçevesinde değerlendirmek üzere tasarlanmış, 40 maddelik bir öz-bildirim aracıdır. Beş alt ölçek, o alt ölçekte bulunan maddelerin toplanmasıyla puanlanmaktadır: bedensel işlevlerin yönetimi; korku yönetimi ve sezgiler; empati ve tepki esnekliği; içgörü ve vicdan. Tüm maddelerin toplanmasıyla toplam puan elde edilmektedir. Örnekleminizde, toplam puan için ω_t 0.94 olup, beden düzenleme ($\omega_t=0.60$) dışındaki tüm alt ölçeklerde iç tutarlılık katsayıları 0.79 ile 0.84 arasında değişmektedir.

İstatistiksel Analiz

Analizler R 4.4.2 kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Örnekleme, seçkisiz olarak açımlayıcı ($n=500$) ve doğrulayıcı ($n=453$) alt örneklemlere ayrılmıştır. AFA'da, polikorik korelasyonlar

üzerinde PROMAX rotasyonlu temel eksen faktörleştirmesi kullanılmış; birincil faktör yükleri 0.32'nin altında olan ya da çapraz yükleri 0.30'un üzerinde olan maddeler analizden çıkarılmıştır. DFA'da, tek faktörlü model, ilişkili üç faktörlü model ve bifaktör model karşılaştırılmıştır (WLSMV kestirimi kullanılarak). Güvenirlik, McDonald ω_t ve Cronbach α katsayıları ile hesaplanmıştır. Madde parametrelerini elde etmek için madde tepki kuramına (MTK; Item Response Theory, IRT) dayalı modeller kullanılmıştır. Konfigüröl, metrik, skaler ve katı değişmezlik, cinsiyet (sıralı göstergeler) ve psikiyatrik durum (sürekli göstergeler) açısından test edilirken, yaşa göre değişmezlik MIMIC modeli ile değerlendirilmiştir. Yakınsak ve ıraksak geçerlik, Bonferroni düzeltmeli Pearson korelasyonları kullanılarak incelenmiştir.

BULGULAR

Madde Analizi

Madde ortalamaları 2.24 ile 3.48 arasında değişmiş; çarpıklık değerleri -1.27 ile 0.23, basıklık değerleri ise -1.15 ile 1.36 arasında değişmiştir. Maddelerin çoğu orta düzeyde korelasyon göstermiştir ($r \geq 0.30$), ancak dört madde (7, 12, 13 ve 18) zayıf ayırt edicilik sunmuştur (düzeltilmiş $r < 0.10$). EZÖ maddelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Ek 1'de sunulmuştur. Doğrulayıcı, açıklayıcı ve tüm örneklemin demografik ve klinik özellikleri ise Ek 2'de gösterilmiştir.

Faktör Yapısı

Paralel analiz, temel bileşenler analizine (PCA) dayalı olarak dört faktör, kareleşmiş çoklu korelasyonlara dayalı olarak yedi faktör ve açıklayıcı faktör analizi kullanıldığında beş faktör önermiştir. Madde sayısının sınırlı olması nedeniyle, beş ya da altı faktörlü yapılar olası görünmemektedir. Bu nedenle AFA, açıklayıcı alt örneklem üzerinde yürütölmüş; dört ilişkili faktör elde edilmiş ve bunlar, yeterli göstergeye (yükü ≥ 0.32 olan en az üç madde) sahip olup olmadıkları ve kavramsal tutarlılıkları açısından değerlendirilmiştir. Dördüncü faktörde yalnızca iki maddenin 0.32'nin üzerinde yük alması nedeniyle, üç faktör elde etmek üzere ikinci bir AFA yürütölmüştür. Yüksek çapraz yükler nedeniyle 7 ve 12 numaralı maddeler ile birincil yükleri 0.32'nin altında kaldığı için 13 ve 18 numaralı maddeler çıkarıldıktan sonra, üç ilişkili faktör elde etmek üzere son bir AFA gerçekleştirilmiştir. Maddeler, ait oldukları faktörlerde yeterli ile güçlü arasında değişen yükler sergilemiştir (tüm yükler ≥ 0.33) ve madde-faktör dağılımı, özgün EZÖ sürümüyle (Wu vd, 2022) birebir örtüşmüştür. Madde

düzeyindeki AFA sonuçları Ek 3 ve Ek 4’te sunulmaktadır. EZÖ’nün nihai 16 maddelik Türkçe formu Ek 5’te verilmiştir.

Tek faktörlü, üç faktörlü ve bifaktör modeller DFA kullanılarak test edilmiştir. EZÖ’nün tek faktörlü modeli zayıf uyum göstermiştir: $\chi^2/df=8.03$, CFI=0.79, TLI=0.75, RMSEA=0.13 ve SRMR=0.10. Üç faktörlü model ise veriye iyi uyum sağlamıştır: $\chi^2/df=2.26$, CFI=0.96, TLI=0.96, RMSEA=0.05 ve SRMR=0.06. Son olarak, bifaktör model en iyi uyum indekslerini göstermiştir: $\chi^2/df=2.31$, CFI=0.97, TLI=0.95, RMSEA=0.05 ve SRMR=0.05.

Madde Tepki Kuramı

Madde parametreleri Tablo 1’de sunulmuştur. Ben–ben zihinselleştirme için ayırt edicilik parametreleri 0.49 (madde 17) ile 2.10 (madde 20) arasında değişmiş; sekiz maddenin altısında $\alpha=1.15$ ’in üzerinde değerler elde edilmiştir; bu da bu maddelerin özellik düzeyleri boyunca katılımcılar arasında güçlü bir ayırt etme gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Madde bilgi değerleri 7.15 ile 52.94 arasında değişmiş ve $\theta \approx -3.1$ ile -1.6 civarında tepe yapmıştır; bu da 1. Faktörün, ortalamanın altındaki katılımcılar için en yüksek duyarlılığa sahip olduğunu, ancak süreklilik boyunca kabul edilebilir bir hassasiyetini koruduğunu düşündürmektedir. Ben–öteki zihinselleştirme için ayırt edicilik parametreleri daha değişken bulunmuştur ($\alpha=0.75-4.84$); iki madde (madde 3, madde 4) çok yüksek duyarlılık sergilemiştir ($\alpha>3.0$). Madde başına toplam bilgi 15.13 ile 143.04 arasında değişmiş ve $\theta \approx -2.3$ civarında tepeye ulaşmıştır. Bu örüntü, 2. Faktöre işaret etmektedir, düşük ile orta düzey özellik aralığında en yüksek ölçüm hassasiyetine sahip olduğunu, ancak uç düzeylerde daha az duyarlı olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, 3. Faktör maddeleri orta düzeyde ayırt edicilik ($\alpha=1.14-2.56$) ve daha düşük bilgi değerleri (23.53–70.03) göstermiş; tepe noktaları ise $\theta \approx -1.3$ ile -0.4 arasında yer almıştır. Bu özellikler, 3. Faktörün, özellikle daha yüksek özellik düzeylerinde bireyleri güvenilir biçimde ayırt etme konusunda sınırlı bir hassasiyet sunduğunu ima etmektedir. Parametre farklılıklarını gösteren madde karakteristik eğrileri Şekil 1’de sunulmuştur.

Güvenirlilik Analizi

EZÖ’nün iç tutarlılığı yüksektir: toplam ölçek için McDonald $\omega_t=0.87$ ve Cronbach $\alpha=0.76$; 1–3. faktörler için sırasıyla $\omega_t=0.82$ ($\alpha=0.74$), $\omega_t=0.80$ ($\alpha=0.73$) ve $\omega_t=0.71$ ($\alpha=0.62$) bulunmuştur.

Ölçme Hatası ve Güvenilir Değişim İndeksleri

Tablo 2, EZÖ'nün toplam ve alt ölçek puanları için tanımlayıcı istatistikleri, ölçme hatasını ve güvenilir değişim indekslerini sunmaktadır.

Toplam ve Alt Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar

EZÖ toplam puanı, ben-ben zihinselleştirme alt ölçek puanı ile çok güçlü ($r=0.85$, $p<0.001$), ben-öteki zihinselleştirme alt ölçek puanı ile güçlü ($r=0.77$, $p<0.001$) ve öteki-ben zihinselleştirme alt ölçek puanı ile zayıf düzeyde ilişkiliydi ($r=0.31$, $p<0.001$). Ben-ben ve ben-öteki zihinselleştirme alt ölçek puanları orta düzeyde korelasyon göstermiştir ($r=0.50$, $p<0.001$). Buna karşın, öteki-ben zihinselleştirme alt ölçek puanını içeren korelasyonlar anlamlı olmayan ve göz ardı edilebilir düzeyde bir ilişki bulunmuştur (ben-ben ve öteki-ben: $r=0.06$, $p=0.092$; ben-öteki ve öteki-ben: $r=-0.03$, $p=0.333$).

Toplam ve Alt Ölçek Puanlarının Sosyodemografik ve Klinik Değişkenlerle İlişkileri

Yaş, ben-ben zihinselleştirme alt ölçeği ile pozitif ve zayıf düzeyde ilişkili bulunmuştur ($r=0.22$, $p<0.001$). EZÖ toplam ya da alt ölçek puanları ile sosyodemografik (cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum) ya da klinik (psikiyatrik tanı, psikiyatrik ilaç kullanımı) değişkenler arasındaki diğer tüm korelasyonlar ise anlamlı bulunmamıştır (r değerleri -0.07 ile 0.09 arasında, $p\geq 0.06$).

Ölçüm Değişmezliği

Tablo 3, cinsiyet ($\Delta CFI\leq 0.002$; $\Delta RMSEA\leq 0.003$) ve psikiyatrik durum ($\Delta CFI\leq 0.004$) açısından katı değişmezlik olduğunu göstermektedir. MIMIC modeli, yaşa göre herhangi bir madde işlev farklılığı olmadığını ortaya koymuştur ($\chi^2[114]=441.57$, $CFI=0.956$, $RMSEA=0.055$).

Yapı ve Yakınsak Geçerlik

Tablo 4'te ayrıntılandırıldığı üzere, EZÖ toplam puanı ve ben-ben (üstbiliş) alt ölçeği, çeşitli yapı ve yakınsak geçerlik ölçümleriyle orta düzeyde pozitif korelasyonlar göstermiştir.

Özellikle, EZÖ toplam puanı ile MentS toplam puanı ($r=0.43$, $p<0.001$), MentS-O ($r=0.50$, $p<0.001$), KNTPIÖ toplam puanı ($r=0.44$, $p<0.001$) ve onun alt ölçekleri olan Korku Yönetimi ve Sezgiler alt ölçeği ($r=0.44$, $p<0.001$) ile Empati ve Tepki Esnekliği ($r=0.40$, $p<0.001$) ile orta düzeyde ilişkili bulunmuştur. Benzer şekilde, EZÖ ben-ben alt ölçeği de MentS-O ($r=0.44$, $p<0.001$), KNTPIÖ toplam puanı ($r=0.49$, $p<0.001$), KNTPIÖ Korku Yönetimi ve Sezgiler ($r=0.46$, $p<0.001$) ve KNTPIÖ Empati ve Tepki Esnekliği ($r=0.45$,

$p<0.001$) ile orta düzeyde ilişkiler göstermiştir. Diğer tüm korelasyonlar zayıf düzeydedir ($r<0.40$).

TARTIŞMA

Bu çalışma, EZÖ'nün Türkçe uyarlamasının psikometrik özelliklerini geniş bir toplum örnekleminde incelemektedir.

Temel Bulguların Özeti

Türkçe EZÖ, özgün ölçekle uyumlu biçimde, güvenilir bir toplam zihinselleştirme puanına ek olarak üç işlevsel boyut (ben-ben, ben-öteki, öteki-ben) sunmaktadır. Daha düşük performans gösteren maddeler çıkartıldıktan sonra hem toplam puanın hem de alt ölçek puanlarının psikometrik özellikleri tatmin edici düzeydedir: toplam, ben-ben ve ben-öteki puanları güvenilirdir ve özellikle düşük-orta zihinselleştirme düzeylerinde ölçüm duyarlılığı en yüksektir; öteki-ben puanı ise kabul edilebilir düzeyde olup, özellikle yüksek yeti düzeylerinde ayırt ediciliği belirgin bir biçimde azalmaktadır. Puanlar cinsiyet ve psikiyatrik tanı durumuna göre anlamlı farklılık göstermemiş; ayrıca yaşa bağlı farklı işleyen madde bulgusu saptanmamıştır. Beklendiği üzere, toplam puan ile ben-ben / ben-öteki puanları; empati, duygu düzenleme ve prefrontal işlevlere ilişkin dış ölçütlerle orta düzey ilişkiler göstermiştir. Klinik kullanım açısından, toplam, ben-ben ve ben-öteki puanları tarama ve izlem amaçlarıyla güvenle değerlendirilebilir; öteki-ben puanları yorumlanırken ise temkinli olunmalı ve anlamlı iyileşme/kötüleşmeyi değerlendirmek için Tablo 2'de sunulan güvenilir değişim eşik değerleri esas alınmalıdır.

Yapı ve Hiyerarşi

Faktör analizleri, kuramsal olarak öngörülen üç faktörlü yapıyı desteklemiştir. Dört madde, düşük madde-toplam korelasyonları ve belirgin çapraz yükleri nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. 18. madde ("Telepatiye inanır mısınız?") özellikle sorunlu görünmüştür: düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu sıfıra yakındır ve nitel geri bildirimler, Türkçe ifadenin amaçlanan meta-zihinselleştirme yapısından ziyade "somut bir algısal yeti" çağrıştırdığını; bu nedenle maddenin anlamını belirsizleştirdiğini düşündürmüştür. İlerideki uyarlamalarda, özellikle "telepati" ya da "zihin okuma" gibi kültürel olarak yüklü çağrışımlar doğurabilecek kavramlara atıf yapan maddelerin, büyüsel düşünceyi tetiklemeyecek biçimde yeniden formüle edilmesi uygun olacaktır. Örneğin, öznel sezgiyi/çıkarımı öne çıkaran bir ifade ("Birinin düşüncelerinizi ya da duygularınızı sezgisel olarak anladığını hiç hissettiniz mi?" gibi), kültürel yanlış anlamaları artırmadan meta-zihinselleştirmeyi daha doğrudan

yansıtabilir. Bu tür revizyonların yüzey (görünüş) geçerliğini güçlendirmesi ve kültürel yanlış anlamalara bağlı yapı-dışı varyansı azaltması beklenmektedir.

Bu maddelerin çıkarılması, içerik kapsamını daraltmadan faktör yapısını daha net hale getirmiştir. Türkçe üç faktör, özgün formda olduğu gibi birbiriyle ilişkili ancak ayrılmış durumdadır; nihai madde-faktör örüntüsü Wu ve arkadaşlarının (2022) bildirdiği dağılımla örtüşmektedir. Üstbiliş (ben-ben) ile perspektif alma (ben-öteki) arasındaki orta düzey pozitif ilişki, önceki bulguları yinelemekte ve kişilerin hem kendi hem de başkalarının zihinsel durumlarını temsil ederken ortak metabilşsel mekanizmalara yaslandığını öne süren simülasyon kuramıyla uyumlu görünmektedir (Carruthers, 1996; Harris, 1992). Benzer biçimde, ayna nöron çalışmalarında eylemin icrası ve gözlemi sırasında örtüşen aktivasyon örüntüleri bildirilmektedir (Gallese ve Goldman, 1998; Gallese vd, 2007).

Buna karşılık, meta-zihinselleştirme (öteki-ben) içeren korelasyonlar çok düşük düzeyde kalmıştır. Bu durum, özgün geçerlik çalışmasında bildirilen mütevazı ilişkilerden ayrışsa da ölçeği geliştiren araştırmacıların ilk beklentileriyle tutarlıdır (Wu vd, 2022). Olası açıklamalardan biri, çıkarılan maddelerin (ben-öteki ve öteki-ben alt ölçeklerinden) muğlak ifadelerinin algılanan yetiyi olduğundan yüksek göstermiş olabileceğidir. Dikkat çekici biçimde, özgün ölçekte bu tür belirsizlikleri yakalamak için önerilen bilişsel görüşme adımı uygulanmamıştır (Stefana vd, 2025).

Maddelerin budanması, öteki-ben alt ölçeğinde yalnızca üç maddeyi (1, 6, 9) bırakmış ve iki kültüre özgü noktayı öne çıkarmıştır. İlk olarak, geriye kalan maddeler “yabancıların” gizli duyguları “okuyup/sezip sezemeyeceğini” sorgulamaktadır; bu ifade biçimi, “başkalarının zaman zaman kişinin iç dünyasını kavrayabilmesi” fikrinden ziyade büyüsel düşünceyi ya da paranoid yorumları çağrıştırabilir. İkincisi, Türkiye’de kişilerarası kendini açma normları görece temkinlidir; epistemik güvenin sınırlılığı, katılımcıların “dışarıdan” kişilerin kendilerini gerçekten anlayabileceği öncülünü reddetmesine yol açabilir. Bu da ortalama puanları düşürürken hata varyansını artırabilir. Dolayısıyla, öteki-ben puanlarının düşük olması muhtemelen hem “anlaşıyor olma” konusundaki gerçek kuşkuyu hem de ölçüm düzeyindeki bir uyumsuzluğu birlikte yansıtmaktadır. Bu alt ölçek temkinle ele alınmalı ve şimdilik keşfedici nitelikte yorumlanmalıdır. Kuramsal süreklilik açısından alt ölçeğin korunması anlamlı olmakla birlikte, sınırlı güvenilirlik ve dış ölçütlerle tutarsız ilişkiler daha ileri düzeyde madde rafinasyonuna ihtiyaç olduğunu göstermektedir. İleride, nitel yöntemler ve bilişsel görüşmelerle kültürel olarak daha “yankı uyandıran” maddeler geliştirilmesi;

ardından pilot çalışmalarda MTK (Madde Tepki Kuramı) ve farklı işleyen madde analizleriyle yeni maddelerin inceltilmesi uygun olacaktır.

Ölçüm Değişmezliği

Bugüne kadar, Wu ve arkadaşlarının (2022) özgün geçerlik çalışması da dâhil olmak üzere EZÖ için ölçüm değişmezliğini test eden bir çalışma bulunmadığından, mevcut analizler bu açıdan ilk kanıtı sunmaktadır. Türkçe EZÖ, cinsiyet ve psikiyatrik tanı durumu açısından katı (strict) değişmezlik düzeyini karşılamıştır. Genel uyum indekslerindeki değişimler; faktör yükleri, madde eşikleri ve artık varyansların hem kadın–erkek gruplarında hem de öz-bildirime göre psikiyatrik tanısı olan/olmayan katılımcılarda eşdeğer olduğuna işaret etmiştir. Bu sonuçlar, klinik ve kültürler arası çalışmalarda sıklıkla görülen “kısmi ölçüm değişmezliği” bulgularının ötesine geçmektedir (Leitgöb vd, 2023). Yaşa bağlı değişmezlik MIMIC modeliyle değerlendirilmiş; 18–88 yaş aralığı boyunca madde işleyişinde yanlılık saptanmamıştır. Birlikte değerlendirildiğinde bu bulgular, Türkçe EZÖ’nün cinsiyet, ruhsal sağlık durumu ve yaş boyunca doğrudan karşılaştırılabilir puanlar ürettiğine dair güçlü destek sağlamakta; gözlenen grup farklarının/benzerliklerinin ölçümden kaynaklı değil, büyük ölçüde gerçek farklılıkları yansıttığına ilişkin güven vermektedir.

Dış Yapılarla İlişkiler

Korelasyon örüntüsü genel olarak kuramsal beklentilerle uyumludur. Toplam EZÖ puanı ve özellikle ben–ben (üstbiliş) alt ölçeği, hem MentS hem de KNTPIÖ ile orta düzey pozitif korelasyonlar göstermiştir. Bu ilişkiler, kişinin kendi zihinsel durumlarını izlemesinin; empati, duygu düzenleme ve yürütücü işlevler gibi daha geniş bir düzenleyici beceriler ağı içinde konumlandığı fikrini güçlendirmektedir. Üstbiliş (ben–ben), KNTPIÖ toplam puanı ile ve özellikle Korku Yönetimi ve Sezgiler ile Empati ve Tepki Esnekliği alt ölçekleriyle daha belirgin ilişkiler göstermiş; bu da bilişsel süreçleri daha isabetli izleyip değerlendirebilmenin daha yüksek duygusal istikrar ve kişilerarası uyumla birlikte seyrettiğini düşündürmüştür.

Perspektif alma (ben–öteki) benzer fakat görece daha zayıf bir örüntü izlemiştir; MentS’nin öteki temelli boyutu ve KNTPIÖ alt ölçekleriyle anlamlı ilişkiler göstermiştir. Bu bulgu, başkalarının zihinsel durumlarını çıkarsamanın yürütücü kontrol süreçlerinden yararlandığını, ancak bu süreçlerle bütünüyle örtüşmediğini öne süren yaklaşımlarla uyumludur.

Buna karşılık, meta-zihinselleştirme (öteki–ben) çoğu dış ölçütle zayıf ya da çok zayıf ilişkiler göstermiştir. Bu durum, “başkalarının bizi ne kadar iyi anladığını” kestirmenin, mevcut

Türkçe ölçeklerin genellikle yakalayamadığı daha ince bir yeti alanına işaret edebileceği görüşünü desteklemektedir. Bununla birlikte, öteki–ben puanları bazı borderline özelliklerle (ör., terk edilme korkuları, boşluk duyguları ve psikotik durumlar) negatif yönde ilişkili bulunmuştur; bu da kişinin kendisini başkalarına “opak/anlaşılamaz” görmesinin ilişkiyel güvensizlikle el ele gidebileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, perspektif alma ile BKÖ Psikotik Durumlar alt ölçeği arasında düşük düzeyli ancak pozitif bir ilişki saptanması, aşırı atfetme/“hiper-zihinselleştirme”nin geçici psikotik-benzeri yaşantılara eşlik edebileceğine dair bulgularla tutarlıdır.

Wu ve arkadaşları (2022), perspektif almanın (ben–öteki) psikopati ile pozitif; üstbilişin (ben–ben) ve meta-zihinselleştirmenin (öteki–ben) ise negatif yönde ilişkili olduğunu bildirmiştir. Mevcut bulgular bu örüntüyü kısmen yinelemiştir: üstbiliş ve meta-zihinselleştirme hem genel hem de ikincil psikopati puanlarıyla ters yönde ilişkiliyken, perspektif alma birincil (kişilerarası–duygulanımsal) psikopati faktörüyle küçük düzeyde pozitif ilişki göstermiştir. Bu tablo, “kişilerarası” psikopatik özelliklerin sağlam—hatta kimi durumlarda görece yüksek—perspektif alma iddialarıyla birlikte görülebileceği; buna karşılık dürtüsel–antisosyal örüntünün daha genel bir zihinselleştirme zayıflığıyla ilişkilenebileceği yönündeki öneriyi desteklemektedir (Sandvik vd, 2014). Wu ve arkadaşları (2022), perspektif alma ile psikopati arasındaki pozitif ilişkiyi sosyal çıkarım becerilerine yönelik aşırı güvenin olası bir göstergesi olarak yorumlamıştır. Bu yorum, psikolojik uzaklığın benlik idealleştirmesini ve abartılı yeterlik yargılarını besleyebileceğini gösteren kavramsal düzey (construal-level) çalışmalarıyla da uyumludur (Griffin vd, 1990; Kivetz ve Tyler, 2007). Benzer bir mekanizma, birincil psikopati düzeyi yüksek bireylerin perspektif alma doğruluğuna ilişkin öz-değerlendirmelerinin Türk örneklerimizde de bir miktar daha yüksek görünmesinde rol oynuyor olabilir.

Daha sorunlu uçta, BKÖ toplam puanlarının ve LSRP’deki ikincil psikopati puanlarının yükselmesi, daha düşük üstbilişle ilişkili bulunmuştur; bu sonuç, duygusal düzensizlik ve dürtüsellüğün içsel izleme doğruluğunu zayıflatabildiğini gösteren literatürle tutarlıdır. Genel olarak bulgular, Türkçe EZÖ’nün sosyal biliş ve öz-düzenlemenin çekirdek bileşenlerini yakaladığını; özellikle meta-zihinselleştirme alanında da özgül bir varyansı işaret edebildiğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, öteki–ben alt ölçeğinin Türk bağlamındaki zayıf psikometrik performansı, “başkaları tarafından anlaşılma” algısındaki kültürel nüansları da gündeme getirmekte ve bu boyutun uygulamadaki doğrudan yorumlanabilirliğini

sınırlamaktadır. Bu nedenle, daha ileri düzey rafinasyon yapılınca dek, öteki–ben alt ölçeğinin araştırma ve uygulamadaki kullanımı keşfedici bir çerçevede ele alınmalıdır.

Klinik Çıkarımlar

Türkçe EZÖ'nün psikometrik sağlamlığı, ölçeğin klinik ortamlarda kullanım potansiyelini desteklemektedir. Özellikle zihinselleştirme temelli müdahalelerde, klinisyenin hastanın farklı zihinselleştirme boyutlarındaki güçlü yanlarını ve güçlük alanlarını daha net biçimde haritalamasına yardımcı olabilecek pratik bir değerlendirme aracı olarak düşünülebilir. Ben–ben ve ben–öteki alt ölçeklerinin empati, prefrontal işlevsellik ve duygu düzenleme ölçütleriyle gösterdiği güçlü ilişkiler, EZÖ'nün duygusal içgörü, kişilerarası anlama ve duygulanımın düzenlenmesini hedefleyen terapilerde vaka formülasyonu ve tedavi planlamasını destekleyebileceğine işaret etmektedir. Gelecek çalışmalar, EZÖ'nün klinik değişime duyarlılığını ve terapötik ilerlemeyi zaman içinde izlemedeki yararlılığını ayrıca sınayabilir.

Bununla birlikte, öteki–ben alt ölçeği Türk örnekleminde sınırlı bir psikometrik performans sergilemiştir. Düşük iç tutarlılık, diğer alt ölçeklerle zayıf ilişkiler ve dış ölçütlerle tutarsız örüntüler, bu boyutun klinik uygulamada henüz yeterince güvenilir bir dayanak olmadığını düşündürmektedir. Bu alt ölçeğin terapötik bağlamlarda güvenle kullanılabilmesi için, madde içeriğinin kültürel olarak duyarlı biçimde yeniden düzenlenmesine yönelik ek çalışmalara ihtiyaç vardır. O zamana dek klinisyenlerin öteki–ben puanlarını temkinle yorumlaması ve klinik kararlarda tek başına belirleyici bir gösterge olarak kullanmaktan kaçınması uygun olacaktır.

Güvenilir değişim indekslerinin (RCI) ve asgari klinik olarak önemli değişimlerin (MID) raporlanması, Türkçe EZÖ'nün klinik yorumlanabilirliğini artırarak izlem için uygulanabilir eşikler sunmaktadır. Uygulamada klinisyen, toplam puan ya da ilgili alt ölçek için değişim puanını $\Delta = (\text{izlem} - \text{başlangıç})$ biçiminde hesaplamalı ve $|\Delta|$ değerini Tablo 2'deki eşiklerle karşılaştırmalıdır. $|\Delta| \geq \text{RCI}$ ise değişim istatistiksel olarak güvenilir (ölçüm hatasıyla açıklanması olası değildir); $|\Delta| \geq \text{MID}$ ise değişim klinik açıdan fark edilir/anlamlıdır. Değişim aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir: (i) $|\Delta| < \text{MID}$: klinik olarak anlamlı bir değişim yok. (ii) $\text{MID} \leq |\Delta| < \text{RCI}$: hasta açısından anlamlı olabilir; ancak istatistiksel olarak güvenilir değildir (klinisyen izlemi sürdürmeli ve başka kanıtlarla desteklemelidir). (iii) $\text{RCI} \leq |\Delta| < \text{MID}$: güvenilir fakat küçük değişim (klinisyen kademeli bir düzenlemeyi değerlendirebilir).

(iv) $|\Delta| \geq RCI$ ve $\geq MID$: hem güvenilir hem klinik olarak anlamlı iyileşme ($\Delta > 0$) ya da kötüleşme ($\Delta < 0$). Bu kurallar, Tablo 2’deki ilgili eşikler kullanılarak toplam ve alt ölçek puanlarına uygulanmalıdır. Öteki–ben alt ölçeğinin daha düşük duyarlılığı göz önüne alındığında, bu boyuttaki değişim kestirimleri ayrıca dikkatle ele alınmalı; tedavi kararlarında öncelik toplam, ben–ben ve ben–öteki puanlarına verilmelidir.

Bununla birlikte, çalışmanın sınırlılıklarından biri örneklemin demografik bileşimidir. Örneklemin büyük olması belirli tabakalar içinde istatistiksel gücü ve genellenebilirliği artırsa da üniversite mezunlarının yüksek oranla temsil edilmesi (%75), bulguların daha düşük eğitim ya da sosyoekonomik düzeydeki gruplara aktarılabilirliğini sınırlayabilir. Zihinselleştirme becerileri; eğitime erişim, okuryazarlık düzeyi ve psikolojik kavram dağarcığıyla temas gibi daha geniş bağlamsal etmenlerden etkilenebilir. Bu nedenle, Türkçe EZÖ’nün ekolojik geçerliğini ve genellenebilirliğini güçlendirmek için, bulguların sosyoekonomik ve eğitimsel açıdan daha çeşitli örneklemelerde yeniden sınanması önemlidir. Bir diğer sınırlılık, yalnızca toplum örneklemiyle çalışılmış olmasıdır. Mevcut çalışma Türkçe EZÖ’nün klinik dışı popülasyondaki psikometrik geçerliliğine ilişkin güçlü kanıtlar sunsa da klinik örneklemelerde (ör., psikiyatrik bozukluğu olan bireylerde) ölçeğin performansı henüz bilinmemektedir. Ölçeğin tanı gruplarını ayırt etme kapasitesi ve terapötik değişime duyarlılığı ayrıca araştırılmalıdır. Gelecek çalışmalarda, özellikle zihinselleştirme bozulmasının belirgin olduğu bozukluklarda (ör., borderline kişilik bozukluğu, psikotik bozukluklar, otizm spektrum bozukluğu), yapılandırılmış klinik örneklemelerle EZÖ’nün tanısal yararlılığı ve klinik açıdan ilgili sonuçlarla yakınsak geçerliği incelenmelidir.

SONUÇ

Mevcut bulgular, Türkçe EZÖ’nün sosyal etkileşim bağlamında zihinselleştirmeyi değerlendirmek üzere psikometrik açıdan sağlam ve klinik açıdan umut vadeden bir araç olduğunu doğrulamaktadır. Ben–ben ve ben–öteki alt ölçekleri güçlü psikometrik performans ve klinik yarar sergilerken, öteki–ben alt ölçeğinin daha ileri düzeyde rafine edilmesi ve kültürel uyarlamayla güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu koşulla birlikte, Türkçe EZÖ, öteki–ben puanları temkinle yorumlandığı sürece hem araştırma hem de uygulama alanlarında güvenilir biçimde kullanılabilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (tarih: 16.04.2024, sayı: 2024/03).

Çıkar Çatışması: Yazarın beyan ettiği herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Bu araştırma, Işık Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje No: 23B105). Yazar, sağladığı destek için Işık Üniversitesi'ne teşekkürlerini sunar.

Yazım Desteği İçin Yapay Zekâ Kullanımı: Bu çalışmanın hazırlanması sırasında yazar, özgün taslağın dilini (dilbilgisi, sözdizimi, açıklık ve okunabilirlik) düzenlemek amacıyla ChatGPT 5'ten yararlanmıştır. Bu aracı kullandıktan sonra yazar, içeriği gerektiği şekilde gözden geçirmiş ve düzenlemiş olup, yayının içeriğine ilişkin tüm sorumluluğu üstlenmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız hakemler tarafından değerlendirilmiştir.

Tablo 1. EZÖ alt ölçekleri için madde tepki kuramı parametreleri ve bilgi istatistikleri (n=953)

Ölçek	Madde	Faktör Yüğü	α	β_1	β_2	β_3	Toplam Bilgi	Tepe Bilgisi	Tepe θ
Ben-Ben									
	2	0.698	1.64	-3.39	-1.81	0.14	41.06	0.74	-1.9
	11	0.729	1.75	-3.12	-1.65	0.34	44.53	0.84	-1.8
	14	0.536	1.12	-4.13	-2.54	-0.34	24.28	0.37	-3.1
	15	0.627	1.46	-3.46	-1.66	0.52	36.44	0.58	-1.8
	16	0.687	1.75	-3.77	-1.78	0.30	46.87	0.80	-1.8
	17	0.272	0.49	-5.41	-1.90	0.97	7.15	0.07	-1.6
	19	0.553	1.18	-3.92	-1.59	0.98	28.95	0.38	-1.7
	20	0.756	2.10	-2.79	-1.59	0.05	52.94	1.21	-1.7
Ben-öteki									
	3	0.867	3.26	-2.31	-1.23	0.41	91.10	2.74	-1.3
	4	0.919	4.84	-2.30	-1.13	0.36	143.04	5.87	-2.3
	5	0.460	0.88	-4.88	-1.55	1.69	20.06	0.21	-1.5
	8	0.412	0.75	-5.41	-2.29	0.92	15.13	0.16	-2.4
	10	0.665	1.64	-2.92	-1.32	0.68	41.49	0.74	-1.4
Öteki-ben									
	1	0.680	1.14	-3.46	-1.67	-0.21	23.53	0.39	-1.3
	6	0.356	2.56	-1.75	-0.36	1.24	70.03	1.71	-0.4
	9	0.635	1.43	-2.71	-0.54	2.14	37.55	0.54	-0.6

EZÖ: Etkileşimsel Zihinselleştirme Ölçeğı; α : Ayırt edicilik parametresi; β_1 – β_3 : Madde güçlük eşikleri; Loadings: Doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen standardize faktör yükleri; Peak θ : Bilginin en yüksek olduğu beceri düzeyi (θ)

Tablo 2. EZÖ toplam ve alt ölçek puanları için tanımlayıcı istatistikler, ölçüm hatası ve güvenilir değişim indeksleri (n=953)

Ölçek	Ortalama (SS)	Kırılmış ortalama	MAD	Min-Maks	Çarpıklık	Basıklık	SE	SEm	SEd	90% CC	95% CC	MID	MCRC
Toplam puan	52.74 (5.75)	52.98	5.93	24-68	-0.57	1.21	0.19	2.08	2.93	3.41	4.06	2.88	5.75
Ben-ben	26.04 (3.57)	26.25	2.96	10-32	-0.62	0.56	0.12	1.51	2.14	2.49	2.97	1.79	4.20
Ben-öteki	15.62 (2.54)	15.73	2.96	5-20	-0.49	0.53	0.08	1.14	1.61	1.87	2.23	1.27	3.15
Öteki-ben	8.72 (1.77)	8.82	1.48	3-12	-0.56	0.19	0.06	0.95	1.35	1.57	1.87	0.89	2.64

EZÖ = Etkileşimsel Zihinselleştirme Ölçeği. MAD = medyan mutlak sapma. SE = ortalamanın standart hatası. SEM = ölçümün standart hatası. SEd = farkın standart hatası. CC = kritik değişim (sırasıyla %90 ve %95 güven düzeyi). MID = asgari klinik olarak önemli değişim. MCRC = güvenilir değişim için minimum değişim. Kırılmış ortalama (trimmed mean) = dağılımın her iki ucundan puanların %10'u çıkarıldıktan sonra hesaplanan ortalama.

Tablo 3. EZÖ'nün yaş, cinsiyet ve psikiyatrik tanı açısından ölçüm değişmezliği (n=953)

Değişmezlik	χ^2	df	CFI	Δ CFI	TLI	Δ TLI	RMSEA	Δ RMSEA	SRMR	Δ SRMR
Cinsiyet										
Konfigüröl	511.65	202	0.959	—	0.951	—	0.057	—	0.059	—
Metrik	496.83	215	0.963	0.004	0.958	0.007	0.053	-0.004	0.061	0.002
Skaler	536.52	244	0.961	-0.002	0.962	0.011	0.050	-0.007	0.060	0.001
Katı (Strict)	536.52	244	0.961	-0.002	0.962	0.011	0.050	-0.007	0.060	0.001
Psikiyatrik Tanı										
Konfigüröl	464.01	202	0.914	—	0.898	—	0.052	—	0.049	—
Metrik	478.17	215	0.913	-0.001	0.903	0.005	0.051	-0.001	0.051	0.002
Skaler	496.92	228	0.912	-0.002	0.907	0.009	0.050	-0.002	0.052	0.003
Katı	532.06	244	0.905	-0.009	0.907	0.009	0.050	-0.002	0.054	0.005
Yaş MIMIC model	441.57	114	0.956	—	0.954	—	0.055	—	0.051	—

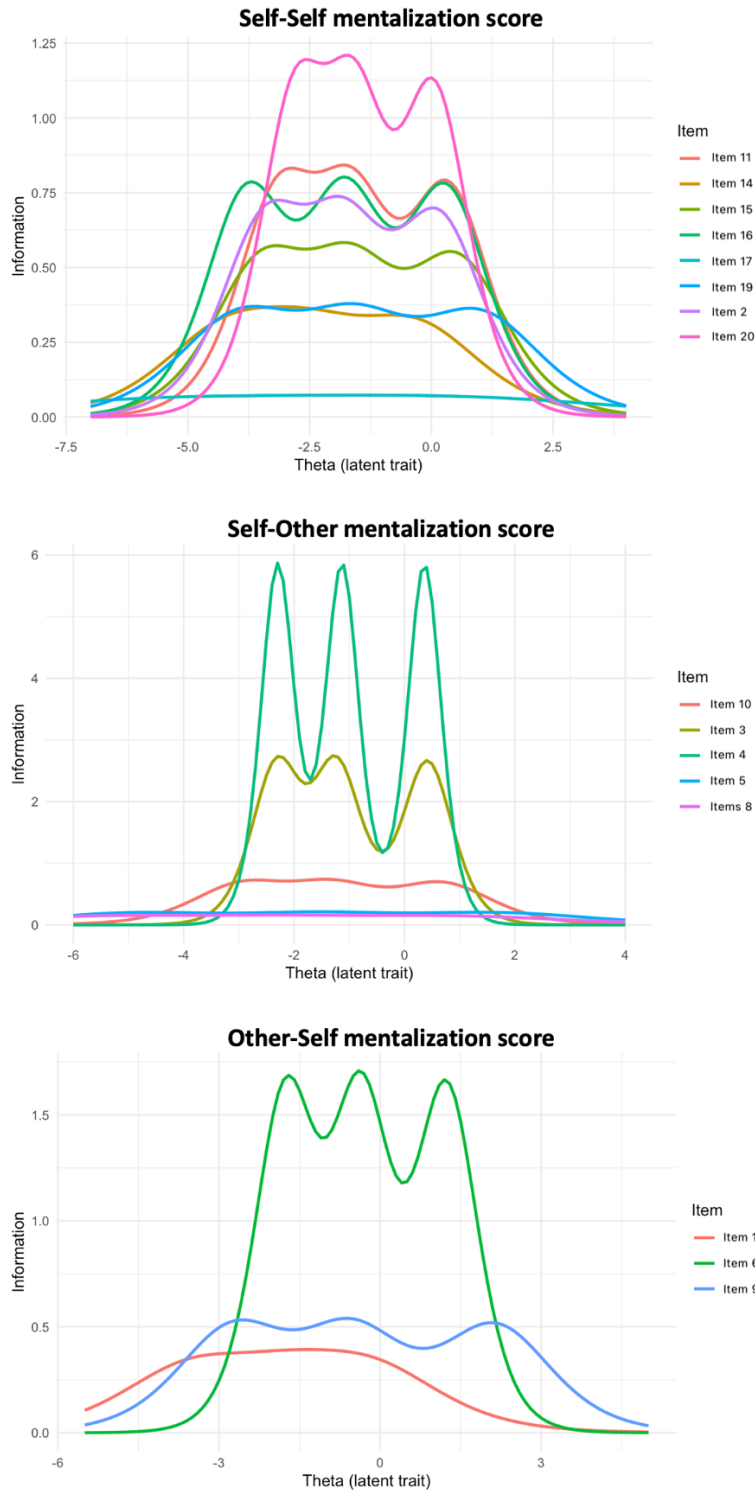
Δ değerleri, her bir gruplayıcı değişken için konfigüröl modele göre değişimi göstermektedir. Δ : Delta; MIMIC: Multiple Indicators Multiple Causes. CFI: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index); Δ CFI: Delta Comparative Fit Index; TLI: Tucker–Lewis Index; Δ TLI: Delta Tucker–Lewis Index; RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation; Δ RMSEA: Delta root mean square error of approximation; SRMR: Standardized root mean square residual; Δ SRMR: Delta standardized root mean square residual.

Tablo 4. EZÖ toplam ve alt ölçek puanları ile geçerlik ölçütleri arasındaki korelasyonlar (n=953)

Ölçek	Toplam puan	Ben-ben	Ben-öteki	Öteki-ben
BKÖ				
Toplam puan	-0.19†	-0.29†	0.03	-0.19†
Dürtüsellik	-0.01	-0.09	0.10	-0.15†
Duygulanımda	-0.17†	-0.28†	0.01	-0.13*
Kararsızlık				
Terk edilme	-0.17†	-0.22†	-0.01	-0.17†
İlişkiler	-0.13*	-0.20†	0.00	-0.09
Kendilik imgesi	-0.27†	-0.34†	-0.10	-0.14*
İntihar/kendini	-0.10	-0.19†	0.02	-0.07
yaralama				
Boşluk duygusu	-0.20†	-0.27†	-0.03	-0.14*
Yoğun öfke	-0.11	-0.20†	0.03	-0.10
Psikoz benzeri	0.06	0.01	0.24†	-0.26†
durumlar				
KNTPIÖ				
Toplam puan	0.44†	0.49†	0.29†	0.10
Bedensel	0.28†	0.32†	0.17†	0.05
işlevlerin				
yönetimi				
Korku yönetimi	0.44†	0.46†	0.34†	0.05
ve sezgiler				
Vicdan	0.20†	0.31†	0.09	0.03
Empati ve tepki	0.40†	0.45†	0.25†	0.07
esnekliği				
İçgörü	0.31†	0.30†	0.22†	0.10
LSRP				
Toplam puan	-0.10	-0.19†	0.07	-0.23†
Birincil psikopati	-0.04	-0.13*	0.09	-0.21†
İkincil psikopati	-0.16†	-0.23†	-0.01	-0.16†
MentS				
Toplam puan	0.43†	0.38†	0.29†	0.26†
Zihinselleştirmeye	0.20†	0.14*	0.17†	0.14*
güdülenme				
Ötekiler temelli	0.50†	0.44†	0.39†	0.17†
zihinselleştirme				
Kendilik temelli	0.27†	0.27†	0.11	0.25†
zihinselleştirme				

BKÖ: Borderline Kişilik Ölçeği; EZÖ: Etkileşimsel Zihinselleştirme Ölçeği; KNTPIÖ: Kişilerarası Nörobiyoloji Temelli Prefrontal İşlevler Ölçeği; LSRP: Levenson Öz-bildirim Psikopati Ölçeği; MentS: Zihinselleştirme Ölçeği; †: P<0.001; *: P<0.05.

Şekil 1. Madde bilgi fonksiyonları

Yatay eksen (θ), altta yatan gizil özellik sürekliliğini (düşükten yükseğe) temsil eder; dikey eksen, her bir maddenin her özellik düzeyinde sağladığı bilgi (yani kesinlik) miktarını gösterir. Eğrilerin tepe noktaları, maddenin en fazla bilgi sağladığı (standart hatanın en düşük olduğu) düzeyi; eğrinin genişliği ise maddenin yararlı bilgi sunduğu θ aralığını yansıtır. Belirgin ve düzenli tepe/kesişmeler, iyi ayırt ediciliğe ve iyi işleyen yanıt kategorilerine işaret eder.

KAYNAKÇA

- American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed., text rev.; DSM-IV-TR). American Psychiatric Press.
- Arioli, M., Cattaneo, Z., Ricciardi, E., & Canessa, N. (2021). Overlapping and specific neural correlates for empathizing, affective mentalizing, and cognitive mentalizing: A coordinate-based meta-analytic study. *Human Brain Mapping*, 42(14), 4777–4804.
- Bhatt, M. A., Lohrenz, T., Camerer, C. F., & Montague, P. R. (2010). Neural signatures of strategic types in a two-person bargaining game. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 107(46), 19720–19725.
- Bora, E. (2021). A meta-analysis of theory of mind and “mentalization” in borderline personality disorder: A true neuro-social-cognitive or meta-social-cognitive impairment? *Psychological Medicine*, 51(15), 2541–2551.
- Carruthers, P. (1996). Simulation and self-knowledge: A defence of theory-theory. In P. Carruthers & P. K. Smith (Eds.), *Theories of theories of mind* (pp. 22–38). Cambridge University Press.
- Ceylan, V., Kose, S., Akin, E. & Turkcapar, M. H. (2017). Normative data and factorial structure of the Turkish version of The Borderline Personality Questionnaire (Turkish BPQ). *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, 27(2), 143–151.
- Dimitrijevic, A., Hanak, N., Dimitrijevic, A. A., & Marjanovic, Z. J. (2018). The Mentalization Scale (MentS): A self-report measure for the assessment of mentalizing capacity. *Journal of Personality Assessment*, 100, 268–280.
- Drigas, A., & Mitsea, E. (2020). The 8 pillars of metacognition. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 15(21), 162–178.
- Engeler, A., and Yargıç, İ. (2004) *Levenson Psikopati Ölçeği (LSRP) ‘nin Türkçe uyarlamasının klinik olmayan bir örnekleme üzerinde güvenirlik ve geçerliği: Pilot çalışmalar* [Poster sunumu]. Türk Psikoloji Derneği, 13. Ulusal Yıllık Kongresi, İstanbul, Türkiye.
- Fiedler, K., Ackerman, R., & Scarampi, C. (2019). Metacognition: Monitoring and controlling one’s own knowledge, reasoning and decisions. In R. J. Sternberg & J. Funke (Eds.), *The psychology of human thought: An introduction* (pp. 89–111). Heidelberg University Publishing.
- Fonagy, P., & Bateman, A. W. (2019). *Handbook of mentalizing in mental health practice*. American Psychiatric Publishing.
- Fonagy, P., Gergely, G., & Jurist, E. L. (2002). *Affect regulation, mentalization and the development of the self*. Routledge.

- Fonagy, P., Target, M., Steele, H., & Steele, M. (1998). *Reflective- Functioning Manual, Version 5.0, for Application to Adult Attachment Interviews*. London: University College London.
- Gallese, V., Eagle, M. N., & Migone, P. (2007). Intentional attunement: Mirror neurons and the neural underpinnings of interpersonal relations. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 55(1), 131–176.
- Gallese, V., & Goldman, A. (1998). Mirror neurons and the simulation theory of mind-reading. *Trends in Cognitive Sciences*, 2(12), 493–501.
- George, C., Kaplan, N., & Main, M. (1996). *Adult Attachment Interview* (3rd ed.). Unpublished manuscript, University of California at Berkeley, USA.
- Griffin, D. W., Dunning, D., & Ross, L. (1990). The role of construal processes in overconfident predictions about the self and others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1128–1139.
- Harris, P. L. (1992). From simulation to folk psychology: The case for development. *Mind & Language*, 7(1–2), 120–144.
- Hausberg, M. C., Schulz, H., Piegler, T., Happach, C. G., Klöpper, M., Brütt, A. L., Sammet, I., & Andreas, S. (2012). Is a self- rated instrument appropriate to assess mentalization in patients with mental disorders? Development and first validation of the Mentalization Questionnaire (MZQ). *Psychotherapy Research*, 22(6), 699–709.
- Hisli-Şahin, N., & Varlık-Özsoy, E. (2017). *Interpersonal neurobiology- based prefrontal cortex functions scale*. Poster presented at the 8th Işık Savaşır Clinical Psychology Symposium.
- Ho, M. K., Saxe, R., & Cushman, F. (2022). Planning with theory of mind. *Trends in Cognitive Sciences*, 26(11), 959–971.
- Jara-Ettinger, J., Gweon, H., Tenenbaum, J. B., & Schulz, L. E. (2015). Children's understanding of the costs and rewards underlying rational action. *Cognition*, 140, 14–23.
- Johnson, B. N., Kivity, Y., Rosenstein, L. K., LeBreton, J. M., & Levy, K. N. (2022). The association between mentalizing and psychopathology: A meta-analysis of the Reading the Mind in the Eyes Test across psychiatric disorders. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 29(4), 423–439.
- Kivetz, Y., & Tyler, T. R. (2007). Tomorrow I'll be me: The effect of time perspective on the activation of idealistic versus pragmatic selves. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 102(2), 193–211.
- Leitgöb, H., Seddig, D., Asparouhov, T., Behr, D., Davidov, E., De Roover, K., Jak, S., Meitinger, K., Menold, N., Muthén, B., Rudnev, M., Schmidt, P., & van de Schoot, R. (2023). Measurement invariance in the social sciences: Historical development,

- methodological challenges, state of the art, and future perspectives. *Social Science Research*, 110, 102805.
- Luyten, P., & Fonagy, P. (2018). The neurobiology of attachment and mentalizing: A neurodevelopmental perspective. In C. Schmahl, K. L. Phan, & R. O. Friedel (Eds.), *Neurobiology of personality disorders*. Oxford University Press.
- Majdandžić, J., Amashauffer, S., Hummer, A., Windischberger, C., & Lamm, C. (2016). The selfless mind: How prefrontal involvement in mentalizing with similar and dissimilar others shapes empathy and prosocial behavior. *Cognition*, 157, 24–38.
- Osterhaus, C., & Bosacki, S. L. (2022). Looking for the lighthouse: A systematic review of advanced theory-of-mind tests beyond preschool. *Developmental Review*, 64, 1–23.
- Pluck, G. (2021). Theory of mind ability and socioeconomic status: A study of street-connected children and adolescents in Ecuador. *Psych*, 3(2), 72–84.
- Rouault, M., McWilliams, A., Allen, M. G., & Fleming, S. M. (2018). Human metacognition across domains: Insights from individual differences and neuroimaging. *Personality Neuroscience*, 1, e17.
- Sandvik, A. M., Hansen, A. L., Johnsen, B. H., & Laberg, J. C. (2014). Psychopathy and the ability to read the “language of the eyes”: Divergence in the psychopathy construct. *Scandinavian Journal of Psychology*, 55(6), 585–592.
- Silston, B., Bassett, D. S., & Mobbs, D. (2018). How dynamic brain networks tune social behavior in real time. *Current Directions in Psychological Science*, 27(6), 413–421.
- Sloover, M., van Est, L. A. C., Janssen, P. G. J., Hilbink, M., & van Ee, E. (2022). A meta-analysis of mentalizing in anxiety disorders, obsessive-compulsive and related disorders, and trauma and stressor related disorders. *Journal of Anxiety Disorders*, 92, 102641.
- Stefana, A., Damiani, S., Granziol, U., Provenzani, U., Solmi, M., Youngstrom, E. A., & Fusar-Poli, P. (2025). Psychological, psychiatric, and behavioral sciences measurement scales: Best practice guidelines for their development and validation. *Frontiers in Psychology*, 15, 1494261.
- Stefana, A., Jolić Marjanović, Z., & Dimitrijević, A. (2024). The brief version of the Mentalization Scale (MentS-12): Evidence-based assessment of mentalizing capacity. *Journal of Personality Assessment*, 106(6), 740–749.
- Taubner, S., White, L. O., Zimmermann, J., Fonagy, P., & Nolte, T. (2013). Attachment-related mentalization moderates the relationship between psychopathic traits and proactive aggression in adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 41(6), 929–938.
- Törenli Kaya, Z., Alpay, E. H., Türkkal Yenigüç, Ş., & Özçürümez Bilgili, G. (2023). Validity and reliability of the Turkish version of the Mentalization Scale (MentS):

Zihinselleştirme leği'nin Türkçe evirisinin geçerlik ve gvenirlik alışması. *Turk Psikiyatri Dergisi/Turkish Journal of Psychiatry*, 34(2), 118–124.

Wu, H., Fung, B. J., & Mobbs, D. (2022). Mentalizing during social interaction: The development and validation of the Interactive Mentalizing Questionnaire. *Frontiers in Psychology*, 12, 791835.

Wu, H., Liu, X., Hagan, C. C., & Mobbs, D. (2020). Mentalizing during social interaction: A four component model. *Cortex*, 126, 242– 252.

Zhang, S., Howes, A., & Jokinen, J. P. (2025). Human mentalizing as rational probabilistic inference. *Computational Brain & Behavior*, 1–18.